

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W POZNANIU

ul. Zielona 8, 61-851 Poznań
Tel. (0-61) 852-15-17, 852-77-50, Fax (0-61) 851-86-44
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, dnia 22 kwietnia 2005 roku

RPZ – 400/53/04/BT/

DECYZJA Nr RPZ 11 / 2005

Na podstawie art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku *o ochronie konkurencji i konsumentów* (tekst pierwotny: Dz. U. 2000 r. Nr 122, poz. 1319; zmiany: Dz. U. 2001, Nr 110, poz. 1189; Dz. U. 2001 r. Nr 154, poz. 1800; tekst jednolity - Dz. U. 2003 r. Nr 86, poz. 804; Dz. U. 2003 r. Nr 60, poz. 535; Dz. U. 2003 r. Nr 170, poz. 1652; Dz. U. 2004 r. Nr 93, poz. 891; Dz. U. 2004 r. nr 96, poz. 959) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 ww. ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. *w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. 2002 r. Nr 18 poz. 172; Dz. U. 2003 r. Nr 6, poz. 68),

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

odmawia się wszczęcia postępowania antymonopolowego, na wniosek Powiatowego Rzecznika Konsumentów w Śremie – Pani Lucyny Bykowicz – w sprawie:

- uznania za ograniczającą konkurencję praktykę polegającą na zawarciu przez trzech przedsiębiorców, tzn.: PKN ORLEN S. A., BP Express Sp. z o. o., STATOIL Polska Sp. z o. o., prowadzących na terenie Miasta Śrem stacje paliw, porozumienia polegającego na ustalaniu cen sprzedawanych paliw tj. praktykę określoną w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*,

- uznania za ograniczającą konkurencję praktykę polegającą na nadużywaniu zbiorowej (kolektywnej) pozycji dominującej przez trzech przedsiębiorców, tzn.: PKN ORLEN S.A., BP Express Sp. z o. o., STATOIL Polska Sp. z o. o., prowadzących na terenie Miasta Śrem stacje paliw, poprzez narzucanie nieuczciwych cen paliw, tzn. cen nadmiernie wygórowanych tj. praktykę określoną w art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*,

i nakazania ich zaniechania.

UZASADNIENIE

W dniu 19 sierpnia 2004 roku do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Poznaniu wpłynął wniosek Powiatowego Rzecznika Konsumentów w Śremie – Pani Lucyny Bykowicz – z dnia 16 sierpnia 2004 roku o wszczęcie postępowania antymonopolowego przeciwko największym trzem przedsiębiorcom prowadzącym na terenie Miasta Śrem stacje paliw. Zarzut dotyczył zawarcia przez nich zakazanego porozumienia polegającego na ustalaniu cen sprzedawanych przez nich paliw, a także nadużywania przez nich łącznie zbiorowej pozycji dominującej na lokalnym (ograniczonym do obszaru Miasta Śrem) rynku detalicznej dystrybucji paliw. Wnioskodawca zarzucał więc naruszenie przepisów art. 5 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*. Wnioskodawca podnosił, iż trzy największe stacje paliw, należące do Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN S. A (Śrem, ulica Gostyńska 59), BP Expres Sp. z o. o. (Śrem, ulica Kilińskiego 3) oraz do STATOIL Polska Sp. z o. o. (Śrem, ulica Grunwaldzka 41), usytuowane w najdogodniejszych punktach Śremu sprzedają paliwo po takiej samej cenie oraz, że zmiany cen dokonywane są w tym samym czasie. Jako uprawdopodobnienie ww. tezy wnioskodawca załączył kserokopię artykułu z lokalnej gazety „Tydzień Ziemi Śremskiej” z dnia 22 lipca 2004 roku (nr 29/247), w którym autorzy sugerują istnienie antykonkurencyjnego porozumienia cenowego. Wnioskodawczyni wskazuje także, że ci trzej przedsiębiorcy, ze względu na dogodne usytuowanie przy „ruchliwych trasach” oraz dogodne do nich dojazdy posiadają łącznie pozycję dominującą na rynku właściwym i mogą mieć wpływ na ustalanie na terenie Miasta Śrem cen nadmiernie wygórowanych.

Zgodnie z normą prawną wynikającą z przepisu art. 85 ust. 2 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* przed wydaniem postanowienia o wszczęciu lub decyzji o odmowie wszczęcia postępowania antymonopolowego Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów może przeprowadzić postępowanie wyjaśniające, mające na celu uzyskanie dodatkowych informacji niezbędnych do rozstrzygnięcia o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania antymonopolowego. Dlatego też postanowieniem z dnia 8 września 2004 roku wszczęte zostało postępowanie wyjaśniające, o czym zawiadomiono wnioskodawcę.

W toku postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił co następuje:

Organ antymonopolowy przeanalizował zmiany cen paliw (olej napędowy, benzyna bezołowiowa Pb 95) sprzedawanych na stacjach paliw w Śremie, w tym na trzech stacjach należących do podmiotów, którym wnioskodawca zrzucił stosowanie praktyk ograniczających konkurencję. Szczegółowa analiza zmian cen objęła okres od dnia 1 czerwca 2004 roku do dnia 1 października 2004 roku i dotyczyła następujących przedsiębiorców:

- 1) PPH PAULA Sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu przy ulicy Dąbrowskiego 262 /280, prowadząca stację paliw w Śremie przy ulicy Sikorskiego 27,
- 2) BP Express Sp. z o. o. z siedzibą w Krakowie przy ulicy Jasnogórskiej 1, prowadząca na podstawie umowy franchisingu, zawartej ze spółką BP Polska Sp. z o. o. z siedzibą w Krakowie, stację paliw w Śremie przy ulicy Kilińskiego 3, przy czym paliwo na podstawie umowy agencyjnej sprzedaje BP Service Center sp. j. Anna Młoda, Witold Młoda z siedzibą w Śremie przy ulicy Kilińskiego 3,
- 3) ATB TRUCK S. A. z siedzibą w Warszawie przy ulicy Inowłodzkiej 5, prowadząca stację paliw w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 51, z tym że w okresie od 22 czerwca 2004 roku do 24 sierpnia 2004 roku stację paliw w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 51 prowadziła, na podstawie umowy z dnia 22 czerwca 2004 roku, zawartej ze spółką ATB TRUCK S. A. z siedzibą w Warszawie, spółka BGW – Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Handlowe Sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu przy ulicy Syreniej 9,
- 4) Odlewnia Żeliwa „Śrem” S. A. z siedzibą w Śremie przy ulicy Staszica 1, prowadząca stację paliw pod tym samym adresem, z tym że ww. spółka nie prowadzi detalicznej sprzedaży paliw ogółu odbiorcom lecz jedynie swojej spółce zależnej i tylko olej napędowy ON,
- 5) Dariusz Stańczak prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Stacja Paliw - Dariusz Stańczak z siedzibą w Śremie przy ulicy Staszica 2 (stacja paliw mieści się pod ww. adresem)
- 6) Polski Koncern Naftowy ORLEN S. A. z siedzibą w Płocku przy ulicy Chemików 7, będący właścicielem stacji paliw w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 59, z tym że stację na podstawie umowy cywilno – prawnej prowadzi Paweł Jankowiak, prowadzący działalność gospodarczą pod firmą AKCES Paweł Jankowiak,
- 7) Ryszarda Strzelec prowadząca działalność gospodarczą pod firmą Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowo – Produkcyjne Ryszarda Strzelec z siedzibą w Śremie przy ulicy Nowowiejskiego 3 (stacja prowadzona jest pod tym samym adresem),
- 8) STATOIL Polska Sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie przy ulicy 29 listopada 10, prowadząca stację paliw w Śremie przy ulicy Grunwaldzkiej 41.

Z odpowiedzi na wezwania do przekazania zmian cen paliw (olej napędowy, benzyna bezołowiowa Pb 95) stosowanych przez ww. przedsiębiorców w ww. okresie wynika, iż wszyscy stosowali w zasadzie zbliżone bądź identyczne ceny sprzedaży paliw. Zmiany cen w okresie od dnia 1 czerwca 2004 roku do dnia 1 października 2004 roku obrazują tabele znajdujące się aktach sprawy.

Prawdziwość zmian cen została potwierdzona nadesłanymi przez przedsiębiorców kopiami faktur VAT, dokumentującymi sprzedaż paliw po zmianach cen.

Z powyżej wskazanych tabel i dokumentów wynika, że zmiany cen na poszczególnych stacjach paliw następowały w odstępach kilkugodzinnych. W okresie od 1 czerwca 2004 roku do 1 października 2004 roku cena benzyny Pb 95 ulegała zmianom 19 razy, a cena oleju napędowego ON w ww. okresie ulegała zmianom 33 razy. W dniu 1 czerwca 2004 roku cena oleju napędowego ON kształtowała się na poziomie 3,16 PLN (ORLEN, BP), 3,19 PLN (STATOIL, PPH Paula), 3,15 PLN (ATB Truck), 3,18 PLN (R. Strzelec), natomiast cena benzyny Pb 95 kształtowała się na poziomie 3,95 PLN (ORLEN, BP, STATOIL, PPH Paula), 3,90 PLN (ATB Truck), 3,93 PLN (R. Strzelec). W dniu 1 października 2004 roku ceny oleju napędowego ON kształtowały się na poziomie 3,39 PLN (ORLEN, BP, STATOIL, R. Strzelec), 3,38 PLN (PPH Paula), 3,36 PLN (D. Stańczak), 3,32 PLN (ATB Truck), natomiast cena benzyny Pb 95 w dniu 1 października 2004 roku kształtowała się na poziomie 3,86 (ORLEN, BP, STATOIL), 3,85 PLN (PPH Paula), 3,84 PLN (D. Stańczak, R. Strzelec). Jako pierwszy ceny paliw zmieniał, co do zasady, Polski Koncern Naftowy ORLEN S. A. Następnie w ciągu kilku, kilkunastu godzin ceny paliw zmieniała spółka BP Expres Sp. z o. o. i spółka STATOIL Sp. z o. o. Inni uczestnicy rynku zmieniali ceny z pewnym opóźnieniem (z reguły 24 godzinnym), przy czym ceny paliw na prowadzonych przez nich stacjach były z reguły niższe o kilka groszy na litrze od cen stosowanych przez ww. trzech przedsiębiorców (dotyczy głównie benzyny Pb 95). Niekiedy zdarzały się także przypadki, że pomimo zmiany poziomu cen przez PKN ORLEN ceny na pozostałych stacjach nie ulegały natychmiastowym zmianom – pozostawały niezmiennie aż do następnego dnia.

Liderem zmian cen paliw, zarówno benzyny Pb 95 oraz oleju napędowego ON, w okresie od dnia 1 czerwca 2004 roku do dnia 1 października 2004 roku był więc Polski Koncern Naftowy ORLEN S. A. Zmiana ceny, zgodnie z wyjaśnieniami ww. przedsiębiorcy następuje zawsze o godzinie 0⁰⁰. Stacje ORLENU zaopatrywane są wyłącznie w paliwa PKN ORLEN S. A. Dostawy paliw realizowane są na podstawie przesunięć magazynowych. Ceny na stacjach paliw ORLENU, w tym na stacji paliw w Śremie, ustalane są przez Regionalne Biura Handlu Detalicznego (RBHD). Ceny paliw dla stacji w Śremie ustalane są w RBHD w Poznaniu. Przy ustalaniu ceny paliw sprzedawanych na własnych stacjach paliw PKN ORLEN S. A. uwzględnia:

- zmiany cen paliw u dostawcy (dostawy na stacje własne PKN ORLEN przekazywane są na podstawie przesunięć magazynowych według cen ewidencyjnych, a aktualny poziom cen tych dostaw uzależniony jest zarówno od rotacji paliw w zbiornikach na danej stacji czyli od stanu zapasów, bieżącego popytu na poszczególne rodzaje paliw oraz terminów zapłaty),
- relacje pomiędzy cenami paliw a ceną gazu, tendencje sprzedażowe pozostałych paliw,
- poziom realizacji marż pokrywających koszty działalności oraz pozwalających wypracować niezbędny zysk,

- wysokość kosztów utrzymania stacji paliw (między innymi podatki i opłaty, usługi remontowe, amortyzacja, prowizja dla prowadzącego stację),
- jakość produktu i obsługi,
- lokalizacja stacji, utrudnienia drogowe,
- relacje pomiędzy popytem a podażą,
- poziom cen i ich zmiany na stacjach konkurencyjnych (ceny paliw na stacjach własnych PKN ORLEN, zlokalizowanych na sąsiednich mikrorynkach powinny mieć zbliżony poziom).

Wszystkie stacje paliw należące do PKN ORLEN S. A. mają obowiązek codziennego monitorowania cen paliw na stacjach konkurencyjnych, którymi w stosunku do stacji paliw w Śremie są:

- stacja paliw BP Expres Sp. z o. o. w Śremie przy ulicy Kilińskiego 3,
- stacja paliw STATOIL Sp. z o. o. w Śremie przy ulicy Grunwaldzkiej 41,
- stacja paliw ATB TRUCK S. A. w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 51.

[usunięto].

Podobny system zmian cen oraz ich monitoringu na stacjach konkurencyjnych stosują pozostali przedsiębiorcy prowadzący na terenie Śremu stacje benzynowe, w tym BP Expres Sp. z o. o. oraz STATOIL Polska Sp. z o. o. Cena paliw sprzedawanych na stacjach BP wynika z przyjętej przez spółkę BP Polska Sp. z o. o. strategii cenowej „pozycjonowania się na rynku”, a podmioty prowadzące stacje paliw BP nie podejmują samodzielnie decyzji o poziomie cen. Podstawowym elementem ww. strategii cenowej jest konkurencyjność oferty. Zawiera się w niej:

- wysoki standard obsługi,
- szeroka oferta usług
- różnorodne akcje promocyjne,
- rynkowe ceny paliw (w tym paliw ekologicznych).

Strategia kształtowania cen detalicznych ma jednak charakter regionalny, dlatego też ceny na stacjach paliw w poszczególnych regionach mogą się różnić. Samo kształtowanie cen odbywa się natomiast w oparciu o analizę rynku, makroekonomiczną jak i mikroekonomiczną (regionalną). Dodatkowo cena paliwa jest uzależniona od kosztów produktu (ceny hurtowej) oraz odległości od źródła zaopatrzenia (koszty transportu). Analiza makroekonomiczna przeprowadzana jest w oparciu o dane statystyczne, dostępne analizy rynku, informacje z prasy, informacje z organizacji paliwowych. Analiza mikroekonomiczna polega na monitoringu stacji referencyjnych w „zdefiniowanych obszarach handlowych”. Stacjami referencyjnymi w stosunku do stacji BP w Śremie są w szczególności:

- stacja paliw PKN ORLEN w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 59,
- stacja paliw STATOIL Sp. z o. o. w Śremie przy ulicy Grunwaldzkiej 41,
- stacja paliw PPH PAULA Sp. z o. o. w Śremie przy ulicy Sikorskiego 27,
- stacja paliw ATB TRUCK S. A. w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 51,
- stacja paliw Ryszarda Strzelec w Śremie przy ulicy Nowowiejskiego 3.

W zakresie zmian cen na stacjach BP obowiązuje ustalona procedura, która oparta jest na systemie informatycznym, który łączy centralę spółki w Krakowie z każdą ze stacji paliw, w tym ze stacją w Śremie. Poprzez ten system następuje przesyłanie informacji o zmianach cen. [usunięto]. Zdaniem BP Express Sp. z o. o. taka procedura pozwala na regularne monitorowanie cen detalicznych paliw na stacjach referencyjnych, a także umożliwia szybką reakcję na zmiany cen paliw na tych stacjach. Ponadto według spółki BP Express, kształtując swój wizerunek na polskim rynku, BP koncentruje się na konkurowaniu standardem usług i atrakcyjną ofertą, w której ceny paliw są jedynie jednym z istotnych elementów. W związku z tym koncentruje się na innowacjach związanych z jakością tej oferty i produktów a nie na roli inicjatora zmian cenowych.

Z kolei według STATOIL Polska Sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie przy ulicy 29 listopada 10, prowadzącej stację paliw w Śremie przy ulicy Grunwaldzkiej 41, najważniejszymi czynnikami bezpośrednio wpływającymi na ceny detaliczne paliw sprzedawanych na jej stacjach są:

- ceny zakupu paliw w rafineriach, na który wpływ mają ceny paliw na światowych giełdach i kurs dolara,
- koszty transportu,
- ponoszone opłaty związane ze sprzedażą paliw (podatek akcyzowy i VAT),

Zasadą jest, że ceny paliw ustalane są przez biuro główne w Warszawie przez Analityka Cenowego. [usunięto]. Za stacje konkurencyjne, w stosunku do swojej stacji w Śremie, spółka STATOIL uznaje:

- stację paliw PKN ORLEN w Śremie przy ulicy Gostyńskiej 59,
- stację paliw BP Express Sp. z o. o. w Śremie przy ulicy Kilińskiego 3.

Są to bowiem, zdaniem STATOIL, stacje dużych sieci paliwowych o podobnym standardzie i ilości oferowanych usług, a dodatkowo znajdują się w bezpośredniej strefie działania jej stacji. [usunięto].

Niewątpliwie także i pozostali przedsiębiorcy prowadzący na terenie Śremu stacje paliw na bieżąco monitorują zmiany cen paliw sprzedawanych przez ww. trzech przedsiębiorców, w tym głównie przez PKN ORLEN. Przyznają to także w odpowiedziach na wezwania Prezesa Urzędu. Nie posiadają jednak tak rozbudowanego systemu monitoringu cen. Poziom cen na ww. trzech stacjach benzynowych jest także jedną z głównych przesłanek, obok ceny zakupu paliwa i chęci uzyskania odpowiedniej marży, branych pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o ewentualnej zmianie cen sprzedawanych przez nich paliw. Jednocześnie starają się, w celu przyciągnięcia klientów, aby poziom cen na prowadzonych przez nich stacjach był nieco niższy od cen ww. trzech przedsiębiorców tzn. PKN ORLEN, BP oraz STATOIL.

Oceniając przedstawiony stan faktyczny, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Zgodnie z normą prawną wynikającą z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku *o ochronie konkurencji i konsumentów* Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, odmówić wszczęcia

postępowania antymonopolowego, jeżeli w sposób oczywisty z zawartych we wniosku oraz posiadanych przez Prezesa Urzędu informacji wynika, że nie naruszono zakazu określonego w art. 5, w zakresie niewyłącznym na podstawie art. 6 i 7, lub zakazu określonego w art. 8 ww. ustawy. Jednocześnie na podstawie art. 85 ust 2 ww. ustawy przed wydaniem decyzji o odmowie wszczęcia postępowania antymonopolowego Prezes Urzędu może przeprowadzić postępowanie wyjaśniające, mające na celu uzyskanie dodatkowych informacji niezbędnych do rozstrzygnięcia o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania antymonopolowego. Wspomniany przepis art. 85 ust. 1 stwarza więc Prezesowi Urzędu możliwość odmowy wszczęcia postępowania antymonopolowego w razie bezzasadności żądania wniosku, a przesłanki odmowy można nazwać przesłankami materialnymi¹.

Wnioskodawca szukając ochrony na gruncie ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* domaga się stwierdzenia, że trzech przedsiębiorców tzn. Polski Koncern Naftowy ORLEN S. A., BP Expres Sp. z o. o. oraz STATOIL Polska Sp. z o. o., prowadzących w Śremie stacje paliw stosują praktyki ograniczające konkurencję poprzez zawarcie porozumienia polegającego na ustalaniu cen sprzedawanych paliw tj. praktykę określoną w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* oraz poprzez nadużywanie przez nich łącznie zbiorowej pozycji dominującej na lokalnym rynku detalicznej dystrybucji paliw poprzez narzucanie nieuczciwych cen paliw tzn. cen nadmiernie wygórowanych tj. praktykę określoną w art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* i nakazania ich zaniechania.

Norma prawna wynikająca z przepisu art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* stanowi, iż zakazane są porozumienia, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym, polegające w szczególności na ustalaniu, bezpośrednio lub pośrednio, cen i innych warunków zakupu lub sprzedaży towarów. Poprzez porozumienia rozumie się, zgodnie z przepisem art. 4 pkt 4 ww. ustawy, umowy zawierane między przedsiębiorcami, między związkami przedsiębiorców oraz między przedsiębiorcami i ich związkami albo niektóre postanowienia tych umów, uzgodnienia dokonane w jakiegokolwiek formie przez dwóch lub więcej przedsiębiorców lub ich związki, uchwały lub inne akty związków przedsiębiorców lub ich organów statutowych. Od porozumień w formie uzgodnionych działań należy jednak odróżnić tzw. **zachowania paralelne**. Polegają one na świadomym dostosowywaniu się przedsiębiorców do zmienionych warunków rynkowych, w tym do zachowań konkurentów. Jest to normalna reakcja rynkowa i nie jest zakazana. Warunkiem uznania takich działań za legalne jest ich adekwatność do nowej sytuacji na rynku². Typowym przykładem jest podniesienie cen jako reakcja na podobne posunięcia ze strony konkurencji. Charakterystyczną cechą zachowań paralelnych jest brak – charakterystycznego dla zakazanego porozumienia – elementu

¹ E. Modzelewska – Wąchal, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, Komentarz, stan prawny na 31 marca 2002 roku, TWIGGER, Warszawa 2002, s. 288.

² Ibidem, s. 45.

uzgodnienia, podjętego w jakiegokolwiek formie³. W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Luxemburgu podkreśla się także, że wymóg niezależności nie odbiera podmiotom prawa inteligentnego przystosowania się do aktualnego lub przewidywanego zachowania konkurentów⁴.

Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. Zachowania przedsiębiorców, którym wnioskodawca zarzuca stosowanie praktyki ograniczającej konkurencję poprzez zawarcie zakazanego porozumienia, polegające na wzajemnych obserwacjach w zakresie stosowanych cen paliw, ciągły monitoring cen i przystosowywanie się do zachowań konkurentów (głównie PKN ORLEN) to nic innego jak właśnie zachowania paralelne. Istnienie u ww. przedsiębiorców systemów monitoringu poziomu cen stosowanych przez stacje konkurencyjne, a wszyscy uznają siebie nawzajem za konkurencję, i dostosowywanie poziomu cen do inicjatora zmian, którym co do zasady jest PKN ORLEN musi skutkować tym, że na określonym obszarze ceny paliw będą identyczne (dotyczy PKN ORLEN, BP, STATOIL) lub bardzo zbliżone (dotyczy także pozostałych przedsiębiorców prowadzących stacje paliw).

Mimo, iż ww. zachowania skutkują wyrównaniem poziomu cen paliw na stacjach w Śremie to jednak nie są zakazane i dlatego nie można postawić PKN ORLEN S. A., BP Expres Sp. z o. o, STATOIL Polska Sp. z o. o. zarzutu zawarcia antykonkurencyjnego porozumienia polegającego na ustalaniu cen sprzedawanych przez nich paliw. Jednocześnie, w toku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego nie natrafiono na jakiegokolwiek dowody wskazujące na wzajemne współdziałanie ww. przedsiębiorców w zakresie ustalania cen, tzn. wskazujących na to, że przynajmniej jedna ze stron dobrowolnie zobowiązuje się do określonego działania lub zaniechania, rezygnując tym samym w pełni lub w części ze swobody działania na rzecz innej strony. Przedsiębiorcy, o których mowa, dobrowolnie i samodzielnie kształtują poziom cen na prowadzonych przez nich stacjach paliw. Ustalenie, iż zmiany cen dokonywane są w krótkich, kilkugodzinnych odstępach czasu wskazuje tylko na fakt, iż ww. przedsiębiorcy bacznie obserwują swoje ruchy na rynku. Jest to szczególnie ułatwione ponieważ rynek dystrybucji paliw jest rynkiem bardzo przejrzystym, na którym istnieje łatwość w dostępie do informacji o cenach konkurencji. Ponadto rynek charakteryzuje się dojrzałością a działający na nim przedsiębiorcy doskonale się znają.

Dlatego też uzasadnionym było wydanie decyzji odmawiającej wszczęcia postępowania antymonopolowego w sprawie zawarcia przez ww. trzech przedsiębiorców zakazanego porozumienia, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o *ochronie konkurencji konsumentów*, albowiem w sposób oczywisty, z zawartych we wniosku z dnia 16 sierpnia 2004 roku oraz posiadanych przez Prezesa

³ Stanisław Gronowski, Polskie prawo antymonopolowe, Zarys wykładu, Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 1998, s. 98.

⁴ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.07.1981 r. w sprawie 172/80 *Gerhard Züchner przeciwko Bayerische Vereinsbank AG* (Zb. Orz. 1981, 2021), Agata Jurkowska, Tadeusz Skoczny, Prawo konkurencji Wspólnoty Europejskiej, Orzecznictwo, Tom 1, Orzeczenia Europejskiego Trybunału sprawiedliwości z lat 1962 – 1989, WWZ Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004, s. 288.

Urzędu informacji, także tych dodatkowych – uzyskanych w toku postępowania wyjaśniającego, prowadzonego w związku z art. 85 ust. 2 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* – wynika, że nie naruszono zakazu określonego w art. 5, w zakresie niewyłączonym na podstawie art. 6 i 7 ww. ustawy.

Wnioskodawczyni żąda także stwierdzenia, że ww. trzech przedsiębiorcy stosują praktykę ograniczającą konkurencję poprzez nadużywanie zbiorowej (kolektywnej) pozycji dominującej, na lokalnym, ograniczonym do obszaru Miasta Śrem, rynku dystrybucji paliwa, poprzez narzucanie nieuczciwych cen paliw tj. cen nadmiernie wygórowanych (art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*).

Na gruncie ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* rynek właściwy jest rynkiem wyznaczonym ze względu właściwości towarów (rynek produktowy) oraz właściwości konkurencji na określonym terytorium (rynek geograficzny). Rynkiem właściwym geograficznie, na gruncie ww. ustawy, jest obszar działania sprzedawców i nabywców, na którym panują zbliżone warunki konkurencji. Warunki konkurencji nie są więc takie same (jednolite), nie mniej jednak są zbliżone na tyle, że dają się pod względem warunków konkurowania wyraźnie odróżnić od obszarów sąsiednich. Sprzedawcy lub nabywcy uznają natomiast warunki konkurowania na danym obszarze za “zbliżone”, jeżeli będą ich zdaniem dostatecznie podobne pod takimi względami jak: rodzaj i właściwość towaru, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, brak znacznych różnic cen czy istotnych kosztów transportu. Podsumowując, rynkiem właściwym geograficznie jest obszar, na którym istnieje popyt na dany produkt i jego podaż przy zbliżonych warunkach konkurencji.⁵ Zdaniem organu antymonopolowego w przedmiotowej sprawie, mamy do czynienia z lokalnym (ograniczonym do terenu Miasta Śrem i najbliższych okolic) rynkiem dystrybucji paliw, mimo iż decyzje w sprawach cen paliw sprzedawanych przez ww. trzech przedsiębiorców uwzględniają zawsze ceny paliw w danym regionie i podejmowane są także na szczeblu regionalnym (dotyczy zwłaszcza PKN ORLEN). Lokalny zasięg rynku właściwego wynika ze specyfiki detalicznego handlu paliwem – w większości jego nabywcy nie są skłonni pokonywać dużych odległości wyłącznie w celu zakupu kilkudziesięciu litrów paliwa z uwagi na zbyt wysokie koszty takiego postępowania w stosunku do potencjalnych korzyści. Tak więc definiując rynek geograficzny od strony popytu stwierdzić należy, iż z punktu widzenia konsumenta – nabywcy paliwa ma on zasięg lokalny. Wyjątkiem od ww. zasady jest sytuacja, w której konsument (lub inny nabywca paliwa), przy okazji pobytu w innej części regionu (np. w Poznaniu, Lesznie czy Jarocinie) dokonuje właśnie tam zakupu paliwa. Czyni to jednak niejako „przy okazji”. Na tak określonym, lokalnym rynku oprócz ww. trzech przedsiębiorców (PKN ORLEN, BP, STATOIL) funkcjonują jeszcze inni przedsiębiorcy posiadający stacje paliw (np. R. Strzelec, PPH Paula, ATB Truck, D. Stańczak). Nie sposób zatem mówić o istnieniu wąskiego, ograniczonego do ww. trzech przedsiębiorców (PKN ORLEN, BP, STATOIL) oligopolu, a więc

⁵ Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 12 lutego 2002 roku, XVII Ama 30/02, T. Skoczny, Zakaz praktyk ograniczających konkurencję, Warszawa 2003, s. 26

sytuacji w której na rynku występuje tylko kilku dużych producentów danego dobra czy też dostawców usługi i w której każdy z nich jest dość silny, aby wpływać na rynek, ale niewystarczająco aby się móc nie liczyć z reakcjami konkurentów. Ewentualne nadużywanie zbiorowej pozycji dominującej może mieć miejsce tylko na rynku o strukturze oligopolistycznej – taki jedynie rynek jest podatny na zachowania rynkowe w postaci „milczącej koordynacji”. Zauważyć także wypada, że na ww. rynku właściwym funkcjonuje jednak konkurencja cenowa dotycząca paliw. Mniejsi dystrybutorzy paliw (np. R. Strzelec, ATB Truck, BGW - WPH Sp. z o. o., D. Stańczak), w badanym okresie, oferowali bowiem benzynę Pb 95 oraz olej napędowy ON w cenie niższej o kilka groszy od ceny obowiązującej na stacjach PKN ORLEN, BP czy STATOIL.

Nawet gdyby założyć występowanie na ww. rynku oligopolu to nie sposób wykazać wszystkich koniecznych przesłanek występowania kolektywnej pozycji dominującej⁶. Przykładowo, w ocenie organu antymonopolowego, nie istnieją żadne środki odwetowe, które mogą być stosowane wobec członków ewentualnego oligopolu naruszających istniejącą sytuację rynkową. Nie stwierdzono także, w toku postępowania wyjaśniającego, występowania jakichkolwiek silnych więzów ekonomicznych czy też strukturalnych łączących ww. trzech przedsiębiorców, a których występowanie byłby konieczne dla stwierdzenia istnienia zbiorowej pozycji dominującej.

Dlatego też, mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że odmowa wszczęcia postępowania antymonopolowego w sprawie nadużywania zbiorowej pozycji dominującej przez trzech przedsiębiorców tzn. PKN ORLEN, BP, STATOIL, prowadzących na terenie Miasta Śrem stacje paliw, poprzez narzucanie nieuczciwych cen tj. cen nadmiernie wygórowanych (art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów) jest uzasadniona. Z informacji zawartych we wniosku, jak i będących w posiadaniu Prezesa UOKiK, zebranych dodatkowo w postępowaniu wyjaśniającym – prowadzonym w związku z przepisem art. 85 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów – wynika więc w sposób oczywisty, że nie naruszono także zakazu określonego w art. 8 ww. ustawy.

Wobec powyższego orzeczono, jak na wstępie.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony i Konsumentów – Delegatury Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

⁶ Orzeczenie Sądu Pierwszej Instancji w sprawie *Airtours / First Choice* (Case t-342/99), ECR II-02585, Problem nadużywania pozycji dominującej w świetle przepisów i orzecznictwa wspólnotowego, Wyd. przez UOKiK, Warszawa 2003, s. 34.

Z upoważnienia
Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Poznaniu
Edward Stawicki

Otrzymuje :

1. Lucyna Bykowicz – Powiatowy Rzecznik Konsumentów w Śremie, ul. Mickiewicza 17, 63 – 100 Śrem,
2. a.a.